

Overweging 9 juni 2013

God maakt het verschil

Lezingen: 1Koningen 17, 17-24; Galaten 1, 11-24; Lucas 7, 11-17

In de bijbelverhalen van vandaag horen we over het lot van twee weduwen. Een in Sarefat en een in Nain. Beide alleenstaande vrouwen hebben één zoon. Dat betekent dat hun toekomst van deze kinderen afhankelijk is. De zonen zullen trouwen, een vrouw mee naar huis nemen, zodat de weduwe kan rekenen op verzorging wanneer zij oud wordt. Zonder dit kind zal er later niemand voor haar zorgen en is zij afhankelijk van de weldadigheid van vreemden en wellicht moet zij gaan bedelen. De zoon betekent voor haar het verschil tussen dood en leven. Tussen de bedelstaf en een fatsoenlijke oude dag. Met de dood van hun kinderen wordt hun toekomst als het ware afgesneden. Door de opwekking van hun kinderen krijgen ook zij hun leven terug.

Het zijn weliswaar hoopvolle, maar ook moeilijke verhalen. De verhalen lijken erop gericht om onomstotelijk aan te tonen dat in Elia en in Jezus God zelf aan het werk is. Immers geen ander dan God beschikt over leven en dood (en voor zover we over de dood van anderen beschikken, dan kunnen we hun toch niet het leven schenken). Dat blijkt uit de uitroep van de weduwe van Sarefat na de opwekking van haar zoon: "nu weet ik zeker dat u een man van God bent en dat de HEER door uw mond spreekt". En ook uit het vervolg van het Evangelie, na het stuk dat we lezen, waarin aan Johannes de Doper over het optreden van Jezus wordt gerapporteerd: "doven horen, blinden zien, doden worden opgewekt". Allemaal tekenen van het Godsrijk. Daarmee zijn het verhalen over de gerechtvaardigde hoop waarin ons leven staat. Maar voor ons roepen de verhalen toch ook andere vragen op die te maken hebben met de manier waarop wijzelf het leven ervaren.

Over de weduwe van Nain wordt niet zoveel verteld. Haar levensverhaal lijkt gecomprimeerd tot de gebeurtenis die het evangelie ons vertelt. Maar over de weduwe van Sarefat horen we veel meer. Zij is degene die door de Heer is aangewezen als degene die voor Elia zal zorgen wanneer hij de opdracht krijgt om naar Sarefat te gaan. Zij is arm en er is droogte in het land. Zij is aan het eind van haar middelen en rekent erop met haar zoontje te zullen sterven van honger. Tot Elia komt. Zij geeft hem, gastvrijheid boven alles, het laatste dat zij heeft en Elia belooft haar dat haar meel en haar olie niet zullen op gaan tot de Heer het weer laat regenen. Zij verleent hem onderdak en dan sterft haar zoon. Zij roept Elia ter verantwoording en doet een beroep op gerechtigheid. En Elia wekt haar zoon tot leven. Bij de weduwe van Nain is het haar verdriet dat rechtstreeks tot Jezus spreekt en Hij geeft haar haar kind terug.

Eind goed, al goed zou je zeggen. Maar er blijft iets wringen. Ik weet niet hoe het jullie vergaat, maar ik heb er moeite mee om het verdriet van een ouder tot thema van een verhaal te maken om iets anders duidelijk te maken. Deze beide weduwen ontvangen hun kind terug en daarmee hoop en perspectief. Zijn deze verhalen daardoor ook voor ons zonder meer hoopvol?

Ik denk hierbij aan de weduwen, de moeders van Syrië, van Afrika, van Zuid-Amerika. De dwaze moeders die blijven aanklagen en protesteren tegen het onrecht dat hun in de dood van hun kinderen is aangedaan. De zwijgende moeders wier kinderen worden gestolen die als kindsoldaat, arbeidsslaaf, prostitué en/of verslaafde eindigen in een naamloze dood. De vrouwen die hun kind verliezen door geweld, ongeval en ziekte. Mensen die nooit echt over het verlies heen komen, die nooit meer echt voluit zorgeloos kunnen leven, nauwelijks meer echt hartelijk kunnen lachen. Voor hen die worstelen met

het waarom hiervan, heb ik geen antwoorden. Maar is er wel troost voor hen, hoe schraal misschien ook?

Een kleinzoon, op de schoot van zijn grootvader, vraagt: "opa, waarom gaan de mensen dood? Als God almachtig is kan hij ze toch ook laten leven?" Opa: "De dood is zeker verdrietig, maar ze is ons gegeven om ons te laten zien hoe kostbaar het leven is. Wat eindelijk duurt verliest zijn waarde. Daarom moeten we zorgvuldig met ons leven en de dagen omgaan". "Maar waarom sterven er dan jonge mensen?" "Daarin wordt nog duidelijker hoe kostbaar en onvervangbaar ieder leven is. De dood van een jong mens is werkelijk een beproeving van ons geloof en van ons vertrouwen in het leven zelf." En het is zeker zo dat wanneer de dood een kind treft, wij worden geschokt in ons vertrouwen in de betrouwbaarheid van het leven en van de schepper daarvan.

Wanneer een gelovige Jood een begraafplaats nadert en voor hij die opgaat spreekt hij een gebed uit, net zoals bij alles wat hij doet. Er is een zegengebed waarin God wordt beschreven als degene die naar zijn oordeel ons geschapen heeft, ons in leven heeft gehouden en de dood over ons heeft laten komen, eveneens naar zijn oordeel en die in datzelfde oordeel onze daden kent en ons leven zal herstellen. Het eindigt met: "Gezegend de Eeuwige die voor de doden het leven herstelt". Maar er is ook een smeekgebed waarin bij het betreden van een begraafplaats wordt gevraagd dat in het zicht van de dood het vertrouwen in het leven en in de Schepper van het leven niet bezwijkt. En een dankgebed bij het verlaten van de begraafplaats, waarin de Eeuwige gedankt wordt dat hij deze bezoeker weer veilig in de gemeenschap heeft laten terugkeren.

Zozeer zijn God en leven in ons denken met elkaar verbonden, dat de afwezigheid van leven ook de afwezigheid van God oproept. Maar ook al heeft God geen plaats in de dood, de dood heeft wel een plaats bij God. Anders gezegd: God veroorzaakt niet de dood, maar engageert zich wel met de dode. God heeft niet de dood geschapen, maar is wel de vader van degene die overlijdt en wiens vaderlijke zorg niet ophoudt voor degene die hij geschapen heeft en in het leven heeft gewild.

De dood hangt aan ons menselijk bestaan gekleefd. Hetzij abrupt, ontijdig, onrechtvaardig en bruut, ofwel als een bevrijding, een zegen, maar altijd oorzaak van verdriet, omdat het ons afsnijdt van wie we liefhebben.

Wat de verhalen die we lezen ons willen zeggen is dat er toekomst is bij God, ook al is die voor ons niet zichtbaar. Zij bedoelen niet te zeggen dat de dood niet bestaat of geen reële factor in ons leven is en blijft. Ook de kinderen die uit de dood worden opgewekt, zullen te eniger tijd sterven. De dood wordt niet weggenomen. Zoals ook elders geschreven staat: "God neemt de dood niet van ons weg. Hij heft ons daarboven uit".

In het optreden van Jezus, en in dat van Elia, wordt duidelijk dat God aan het werk is. De verhalen dienen om hun optreden te legitimeren en onbetwist gezag te geven. Wie zou immers het gezag van God durven betwisten? Het is precies ook dat gezag waarop Paulus zich beroept met betrekking tot de geloofwaardigheid van zijn verkondiging.

De verhalen maken duidelijk dat God in ons leven aan het licht komt in het optreden van mensen die doen wat God doet, sterker nog die doen wat God is. Tegelijkertijd, en dat is niet hetzelfde, komt in het profetisch messiaans handelen van mensen aan het licht wie en wat God voor ons is.

Hier als een God die mededogen heeft met mensen die geen toekomst meer zien of

hebben. En met name met mensen die het meest kwetsbaar zijn in de samenleving, vrouwen die niemand hebben die het voor hen opneemt en voor hen zorgt. Mededogen met mensen, die, zoals in de verkondiging van Paulus, naar een nieuwe toekomst uitzien, de heidenen die het heil van het Verbond deelachtig worden, niet door de besnijdenis, maar door het geloof, niet door de wet, maar door Christus. Een God die geopenbaard wordt als bron van nieuw leven ook voor hen die buiten Israel, in Nain en Sarefta, wonen.

Maar ook sporen deze verhalen ons aan deze aspecten van God zichtbaar te maken voor elkaar. Het is openbaring en opdracht. God belijden is God doen.

Wij kunnen elkaar onmogelijk voor de dood behoeden, daartoe is ook God niet in staat. Maar in het zicht van de dood kunnen we ons wel engageren met hen die lijden, terwijl wij in geloof uitzien naar de dag dat alle tranen zijn gewist en vertrouwen op hem die ons in de dood nog kent. Amen.